

รายงานการศึกษา เรื่อง

การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่
(Sufficiency Cultures as a Foundation for Comprehensive National Security)

กลุ่มยุทธศาสตร์

หลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง (นพม.) รุ่นที่ 20

มูลนิธิคลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม

คำนำ

ในยุคที่โลกเผชิญกับความท้าทายหลากหลายมิติ ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง และการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในบริบทดังกล่าว การสร้างความมั่นคงที่แท้จริงและยั่งยืนไม่ใช่เพียงการพึ่งพาปัจจัยภายนอกหรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่ต้องเริ่มต้นจากการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งจากภายใน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงพระราชทานไว้ ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมสำหรับปัจเจกบุคคล หากแต่ยังเป็นหลักคิดที่สามารถขยายผลสู่การสร้างวัฒนธรรมพลเมือง และพลังทางสังคมที่เข้มแข็ง เมื่อประชาชนในสังคมมีความเข้าใจในหลักการพอเพียง มีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ย่อมส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ความยืดหยุ่นในการปรับตัว และความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานวิชาการฉบับนี้เกิดขึ้นจากความตระหนักและความมุ่งมั่นของคณะนักศึกษากลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง (นพม.) รุ่นที่ 20 ที่ต้องการศึกษาและเสนอแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดพลังทางสังคมที่สามารถรองรับและตอบสนองต่อความท้าทายในทุกมิติของการพัฒนาประเทศ ที่จะส่งผลโดยตรงต่อการเขียนแผนระดับที่ 3 ของคณะนักศึกษากลุ่มยุทธศาสตร์ผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง (นพม.) รุ่นที่ 20 ทั้ง 5 กลุ่มความมั่นคง ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งอาจจะเป็นแผนปฏิบัติการหรือโครงการอย่างใดอย่างหนึ่งในทุกมิติของความมั่นคงแห่งชาติทั้ง 5 ได้แก่ 1) ความมั่นคงด้านสังคม 2) ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ 4) ความมั่นคงด้านการเมือง และ 5) ความมั่นคงด้านการทหาร (การป้องกันประเทศ) เพื่อสร้างความมั่นคงที่เข้มแข็งและยั่งยืนในทุกระดับ

สุดท้ายนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณมูลนิธิคลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม ที่ให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสในการเรียนรู้ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ผู้สอน และบุคลากรทุกท่านที่ให้ข้อมูล คำแนะนำ และความร่วมมือในการจัดทำรายงานฉบับนี้ หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้จัดทำขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว และยินดีรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในอนาคตต่อไป

คณะนักศึกษากลุ่มยุทธศาสตร์
หลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง (นพม.) รุ่นที่ 20
กันยายน 2568

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1	1
บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	6
1.3 ขอบเขตการศึกษา	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	7
บทที่ 2	8
กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) ในการนำไปสู่แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance)	8
บทที่ 3	13
ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ของพลังอำนาจแห่งชาติ และการกำหนดฉากทัศน์ (Scenario)	13
3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ของพลังอำนาจแห่งชาติ	13
3.2 ผลการสร้างภาพอนาคต (Foresight) และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario)	20
บทที่ 4	29
ผลการศึกษาแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance)	29
4.1 ความหมายของ Strategic Guidance	29
4.2 ผลการวิเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance)	29
4.3 โครงการการศึกษาในหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 ของกลุ่มความมั่นคงทั้ง 5 ด้าน	30
บทที่ 5	32
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	32
5.1 สรุปผลการศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario) (วัตถุประสงค์ในข้อที่ 1)	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) (วัตถุประสงค์ในข้อที่ 2)	33
5.3 ข้อเสนอแนะ	34
บรรณานุกรม	36
ภาคผนวก	38

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1: ความมั่นคง 6 ด้านหลักของยุทธศาสตร์	1
ภาพที่ 2 : แผนชาติ 3 ระดับ	2
ภาพที่ 3 : แผนแม่บทชาติ 23 ประเด็น	3
ภาพที่ 4 : ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บท	5
ภาพที่ 5 : ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายที่ยึดโยงกับความต้องการของประชาชนของยุทธศาสตร์ชาติ	9
ภาพที่ 6 : การวางยุทธศาสตร์รูปแบบคลาสสิก (Classic Model Strategic Formulation) ทรัพยากร-วิธีการ-เป้าหมาย (Means -Ways -Ends)	10
ภาพที่ 7 : การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis เพื่อการสร้างฉากทัศน์	11
ภาพที่ 8 : Strategic Guidance สู่แผนปฏิบัติงาน/โครงการ/การศึกษา/กิจกรรม	12
ภาพที่ 9 : การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน-ภายนอก (SWOT Analysis) ของพลังอำนาจแห่งชาติ	19
ภาพที่ 10 : ตัวอย่างฉากทัศน์ (scenario) อนาคตประเทศ	21
ภาพที่ 11 : ตัวอย่างฉากทัศน์ (scenario) การศึกษาไทยในอนาคต	22
ภาพที่ 12 : ฉากทัศน์ (scenario) พลังทางสังคม	23
ภาพที่ 13 : โครงการการศึกษาในหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 ของกลุ่มความมั่นคงทั้ง 5 ด้าน ภายใต้ร่มของกลุ่มยุทธศาสตร์	31
ภาพที่ 14 : ฉากทัศน์ (scenario) พลังทางสังคม	33
ภาพที่ 15 : องค์การสหประชาชาติ (UN) มอบรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนาแก่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ในปี พ.ศ. 2549	34

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่อาจคาดการณ์ได้ การเปลี่ยนผ่านจากยุค VUCA World ที่โลกมีความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) สู่ยุค BANI World ที่โลกกลายเป็นระบบที่เปราะบาง (Brittle) สร้างความวิตกกังวล (Anxious) มีการเปลี่ยนแปลงแบบไม่เป็นเส้นตรง (Non-linear) และไม่สามารถเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์ (Incomprehensible) ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ดังนั้น จากภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความท้าทายที่ซับซ้อนและหลากหลาย จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ขึ้นเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับสูงสุดของประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่า "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561, น.7) วิสัยทัศน์นี้สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายการพัฒนาประเทศไทยที่จะสร้างความมั่นคงครอบคลุม 6 ด้านหลัก ทั้งด้านความมั่นคง ความสามารถในการแข่งขัน ทรัพยากรมนุษย์ โอกาสและความเสมอภาค การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมาย

ภาพที่ 1: ความมั่นคง 6 ด้านหลักของยุทธศาสตร์

ที่มา: [https://www.facebook.com/photo/?fbid=](https://www.facebook.com/photo/?fbid=4004606856222732&set=pcb.4004609006222517)

4004606856222732&set=pcb.4004609006222517

ยุทธศาสตร์ชาติถือเป็นแผนสูงสุดระดับที่หนึ่งของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564, น.8) โดยภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ จะมีแผนระดับที่สอง รองลงมา 4 แผนหลัก ได้แก่ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ, แผนการปฏิรูปประเทศ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งแผนเหล่านี้เป็นแนวทางขับเคลื่อนประเทศเพื่อบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ และต่อจากนั้นจะเป็น แผนระดับที่ 3 ซึ่งเป็นแผนในเชิงปฏิบัติเพื่อถ่ายทอดเป้าหมายของแผนระดับที่ 1 และ 2 สู่การปฏิบัติจริง ได้แก่ แผนปฏิบัติการด้าน... (เช่น แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตฯ) แผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปีและรายปี และแผนอื่นๆ

ภาพที่ 2 : แผนชาติ 3 ระดับ

ที่มา: <https://www.mhspeo.go.th/wp-content/uploads/2021/05/>

แนวทางแผนระดับ-3-revised-final_06.pdf

การศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญไปที่แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งแผนแม่บทชาติเป็นแผนระยะกลางถึงระยะยาวที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติมีทั้งหมด 23 ประเด็น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566-2568, บทนำ) ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย (1) ความมั่นคง (2) การต่างประเทศ (3) การเกษตร (4) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต (5) การท่องเที่ยว (6) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ (7) โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล (8) ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ (9) เขตเศรษฐกิจพิเศษ (10) การปรับเปลี่ยนค่านิยม และวัฒนธรรม (11) ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (12) การพัฒนาการเรียนรู้ (13) การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี (14) ศักยภาพการกีฬา (15) พลังทางสังคม (16) เศรษฐกิจฐานราก (17) ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม (18) การเติบโตอย่างยั่งยืน (19) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (20) การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ

(21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และ (23) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

23 แผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ภาพที่ 3 : แผนแม่บทชาติ 23 ประเด็น

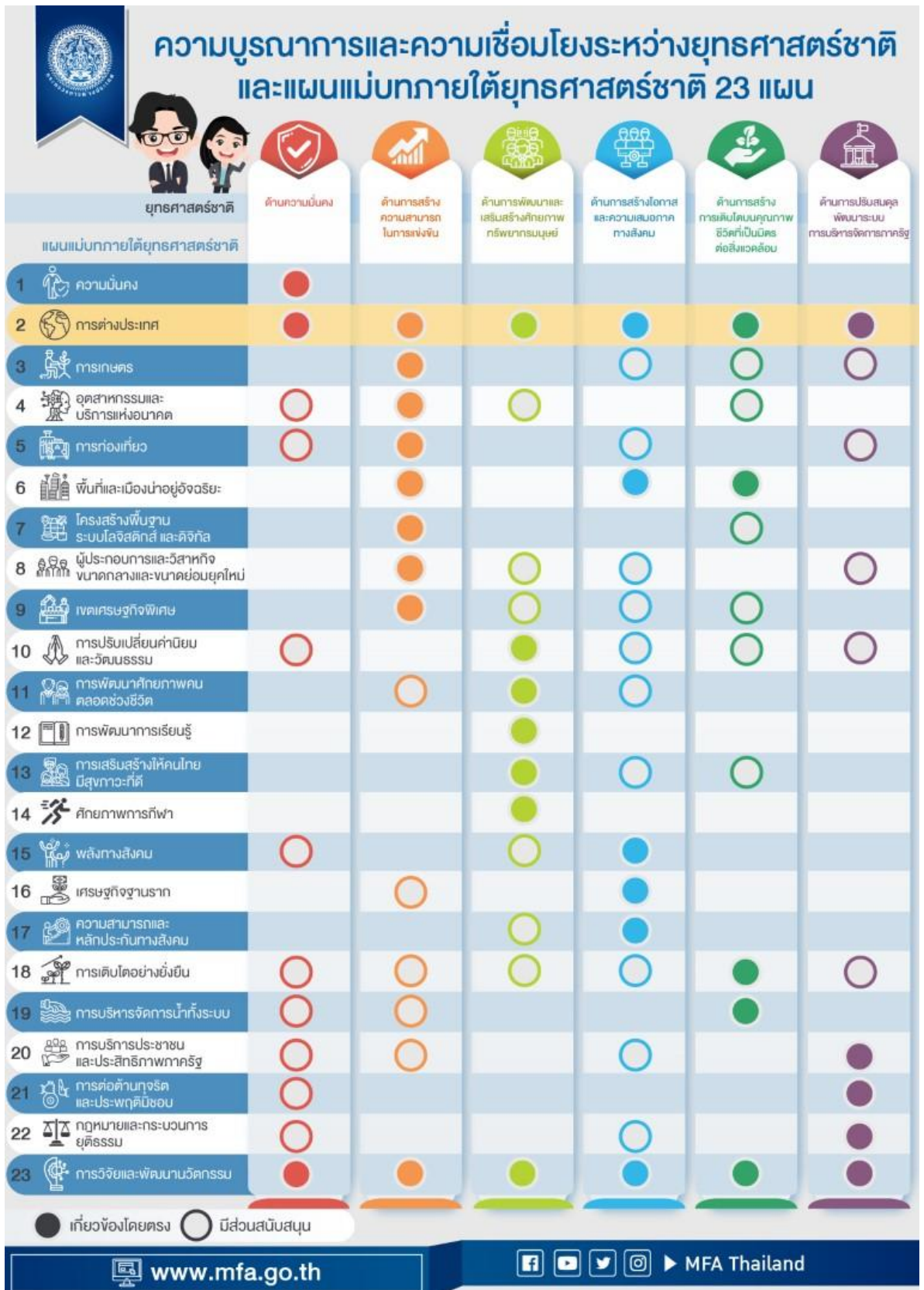
ที่มา: www.soutpaisallaw.com/product/1005/

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ-พ-ศ-2561-2580

โครงการศึกษางานยุทธศาสตร์ครั้งนี้จะมุ่งไปที่แผนแม่บทชาติ ประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม ในขอบเขตของการศึกษาเพื่อกำหนดแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า “แผนแม่บทชาติประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม” มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงโดยตรงกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติในการสร้างความมั่นคงถึง 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1.ความมั่นคง 3.การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน และ 4.การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม โดยที่แผนแม่บทชาติประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม ให้ความสำคัญในการมุ่งสร้างกลไกการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งประกอบด้วย 2 แผนย่อย คือ “การเสริมสร้างทุนทางสังคมและการรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก” (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (15) ประเด็น พลังทางสังคม (พ.ศ. 2561 - 2580))

1) การเสริมสร้างทุนทางสังคม เน้นการเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชากรกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงภาคีเครือข่าย ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเป็นพลังสำคัญในการจัดการกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมประชาสังคม โดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง การต่อยอดจากรากฐานของสังคมวัฒนธรรมไทยมีทุนเดิมเป็นที่ยกย่องและยอมรับทั่วโลก คือ ความมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รวมทั้งทุนทางศิลปวัฒนธรรมที่ตกทอดมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ และมีรากเหง้าร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านบนคาบสมุทรอินโดจีนหรือดินแดนสุวรรณภูมิ ที่สามารถนำสู่การสร้างให้เกิดทั้งมูลค่าและคุณค่าใหม่ร่วมกันได้ การดึงพลังต่าง ๆ เหล่านี้ออกมาใช้ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคของประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนรากฐานของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่

2) การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก เน้นการเตรียมคนและสังคมเชิงรุกให้คนทุกช่วงวัยตระหนักรู้ มีความรอบรู้ และความพร้อมรองรับการเป็นสังคมสูงวัยในทุกมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพที่สามารถพึ่งตนเองและเป็นพลังในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศให้นานที่สุด รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสังคมด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาให้กับประชากรรุ่นอื่น ๆ และส่งเสริมการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติของสังคมที่มีต่อการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4 : ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บท

ที่มา: <https://mfa.go.th/th/content/120301-เอกสารแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ-ประเด็น?page=5f2102a02d0dce27ee43ac35&menu=5d5bd3cc15e39c306002aa00>

ทั้งการการเสริมสร้างทุนทางสังคมและการรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุกด้วยกลไกการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ถือเป็นฐานรากที่สำคัญในการพัฒนาประเทศที่ควรให้ความสำคัญกับ “ทุนมนุษย์” หรือ “คน” เป็นอันดับแรก และคนที่เกิดก่อน คือ “ผู้สูงอายุ” หรืออาจจะเรียกในคำคุ้นเคยที่ว่า ผู้ที่ผ่านการอาบน้ำร้อนมาก่อน ถือเป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่องว่ามีบทบาทสำคัญ เพราะพวกเขาเหล่านั้น คือผู้ซึ่งผ่านประสบการณ์ชีวิต สั่งสมทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถที่เป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ได้นำไปประยุกต์ใช้ ตัวอย่างเช่น ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ คือบุคลากรสำคัญที่อยู่ชิดผูกติดกับคนรากหญ้าของท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมไทย ดังนั้น การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก จะไม่ใช่เป็นเพียงแต่การดูแลผู้สูงวัยอีกต่อไป หากแต่จะต้องเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติใหม่ต่อการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ โดยการดึงจุดจุดเอาชุดความรู้ที่สั่งสมประสบการณ์มาอย่างยาวนานของผู้สูงอายุ ออกมาสร้างตัวแบบทางวัฒนธรรมพลเมืองในการส่งต่อเรื่องราวดีๆ ไปยังลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่น และสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะขับเคลื่อนพลังทางสังคมได้เป็นอย่างดี

จากข้างต้นเป็นที่มาความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเป็นแผนสูงสุดของประเทศระดับที่ 1 โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่า "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนามาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" วิสัยทัศน์นี้สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายการพัฒนาประเทศไทยที่จะสร้างความมั่นคงครอบคลุม 6 ด้านหลัก โดยมีแผนแม่บทชาติ (แผนระดับที่ 2) ทั้งหมด 23 ประเด็น เป็นตัวขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ ซึ่งสำหรับโครงการศึกษายุทธศาสตร์ชาติในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 ที่ได้กำหนดระยะเวลาการศึกษาไว้เพียง 8 สัปดาห์ ดังนั้นแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งประเด็นอย่างเฉพาะเจาะจงไปที่แผนแม่บทชาติ ประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม ภายใต้หัวข้อเรื่อง “การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่” โดยจะเป็นการศึกษาเพื่อกำหนดแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ที่จะส่งผลโดยตรงต่อการเขียนแผนระดับที่ 3 ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งอาจจะเป็นแผนปฏิบัติการหรือโครงการอย่างใดอย่างหนึ่งในทุกมิติของความมั่นคงแห่งชาติทั้ง 6 ได้แก่ 1) ความมั่นคงด้านสังคม 2) ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ 4) ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน และ 5) ความมั่นคงด้านการเมือง และ 6) ความมั่นคงด้านการทหาร (การป้องกันประเทศ) เพื่อสร้างความมั่นคงที่เข้มแข็งและยั่งยืนในทุกระดับ

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario) ในประเด็นพลังทางสังคม

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่ในระยะ 5 ปี

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ครอบคลุมการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังสังคมไทยด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 6 มิติความมั่นคง ได้แก่ 1) ความมั่นคงด้านสังคม 2) ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ 4) ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน และ 5) ความมั่นคงด้านการเมือง และ 6) ความมั่นคงด้านการทหาร (การป้องกันประเทศ) ภายใต้บริบทของโลกยุคใหม่ที่เป็นความท้าทายของศตวรรษที่ 21 โดยเปลี่ยนผ่านจาก VUCA World สู่ยุค BANI World ในระยะเวลาการศึกษา 2 เดือน ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1) ฉากทัศน์อนาคต (Future Scenario) ในประเด็นพลังทางสังคม
- 2) แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ที่ชัดเจนและเป็นระบบในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมไทยด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระยะ 5 ปี
- 3) การสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บท ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเฉพาะแผนแม่บทที่ 15 ด้าน "พลังทางสังคม" ผ่านการให้แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ที่เป็นรูปธรรม สามารถนำไปเป็นแนวทางในการเขียนแผนปฏิบัติการ โครงการศึกษา หรือแผนกิจกรรมต่างๆ ของ 5 กลุ่มความมั่นคงในหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20

บทที่ 2

กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) ในการนำไปสู่แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance)

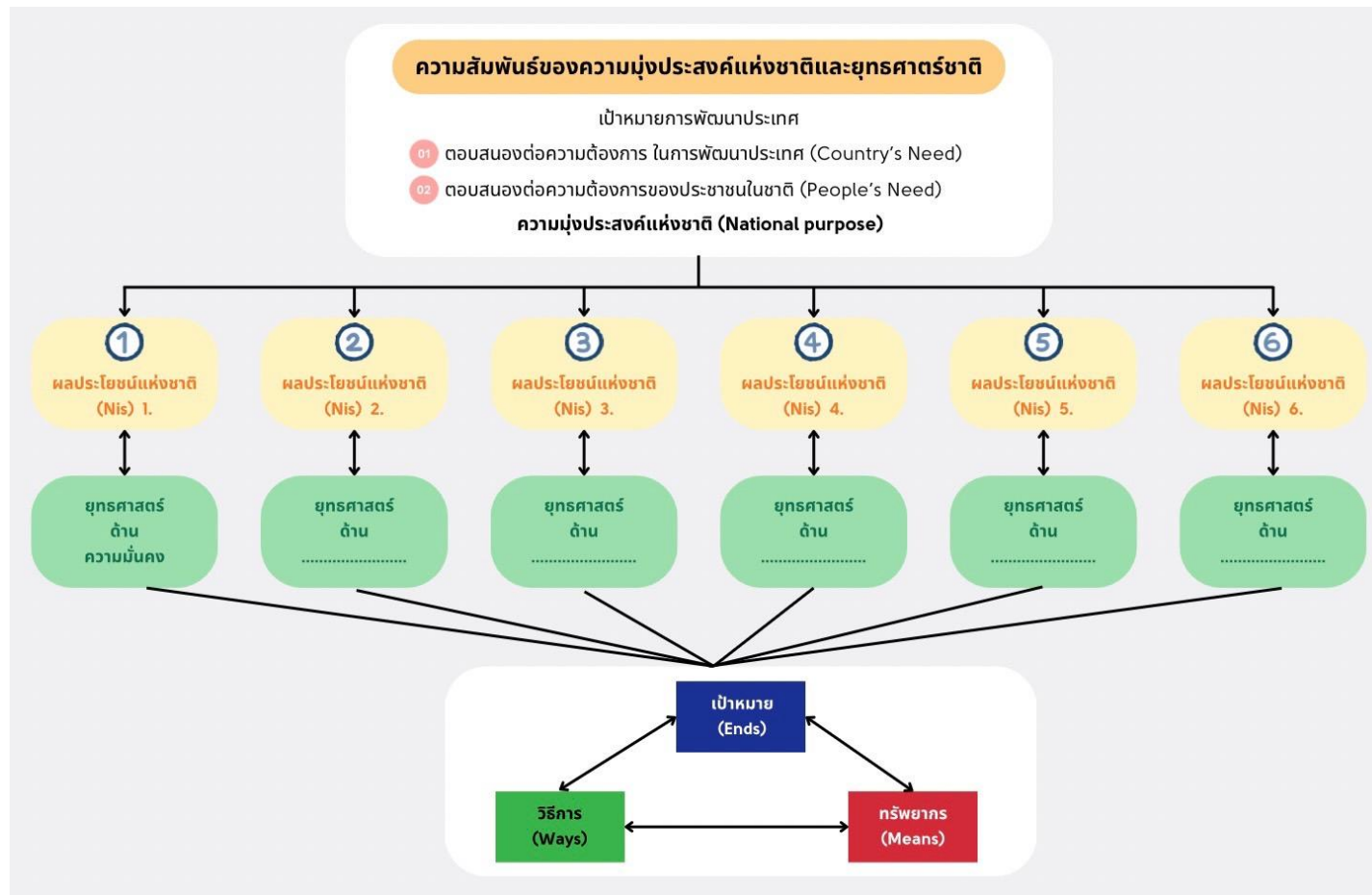
กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ เริ่มต้นจากการกำหนดกลยุทธ์ หรือการวางยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation)¹ ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ที่มีความชัดเจน โดยหลักการสำคัญของการวางยุทธศาสตร์ชาติสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง คือ เป้าหมายที่จะต้องยึดโยงกับความต้องการของประชาชนในชาติ โดยในบทที่ 2 จะขออธิบายรายละเอียดของหลักการสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติในศตวรรษที่ 21 และภาพกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ ไว้ดังต่อไปนี้

หลักการสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติในศตวรรษที่ 21

ยุทธศาสตร์ชาติต้องมีเป้าหมาย (Ends) ที่ยึดโยงกับความต้องการของคนในชาติ ยุทธศาสตร์ชาติในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเพื่อการบรรลุต่อเป้าหมายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในชาติ เช่น ความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการด้านความมั่งคั่งกินดีอยู่ดี มีสุข ของประชาชน โดยยุทธศาสตร์ชาติต้องมุ่งที่จะบรรลุต่อผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ที่กำหนดขึ้น เพื่อที่จะไปบรรลุต่อเป้าหมายที่ยึดโยงต่อความต้องการของประชาชนในชาติในภาพรวมของประเทศที่เรียกว่า “ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ” (National Goal)

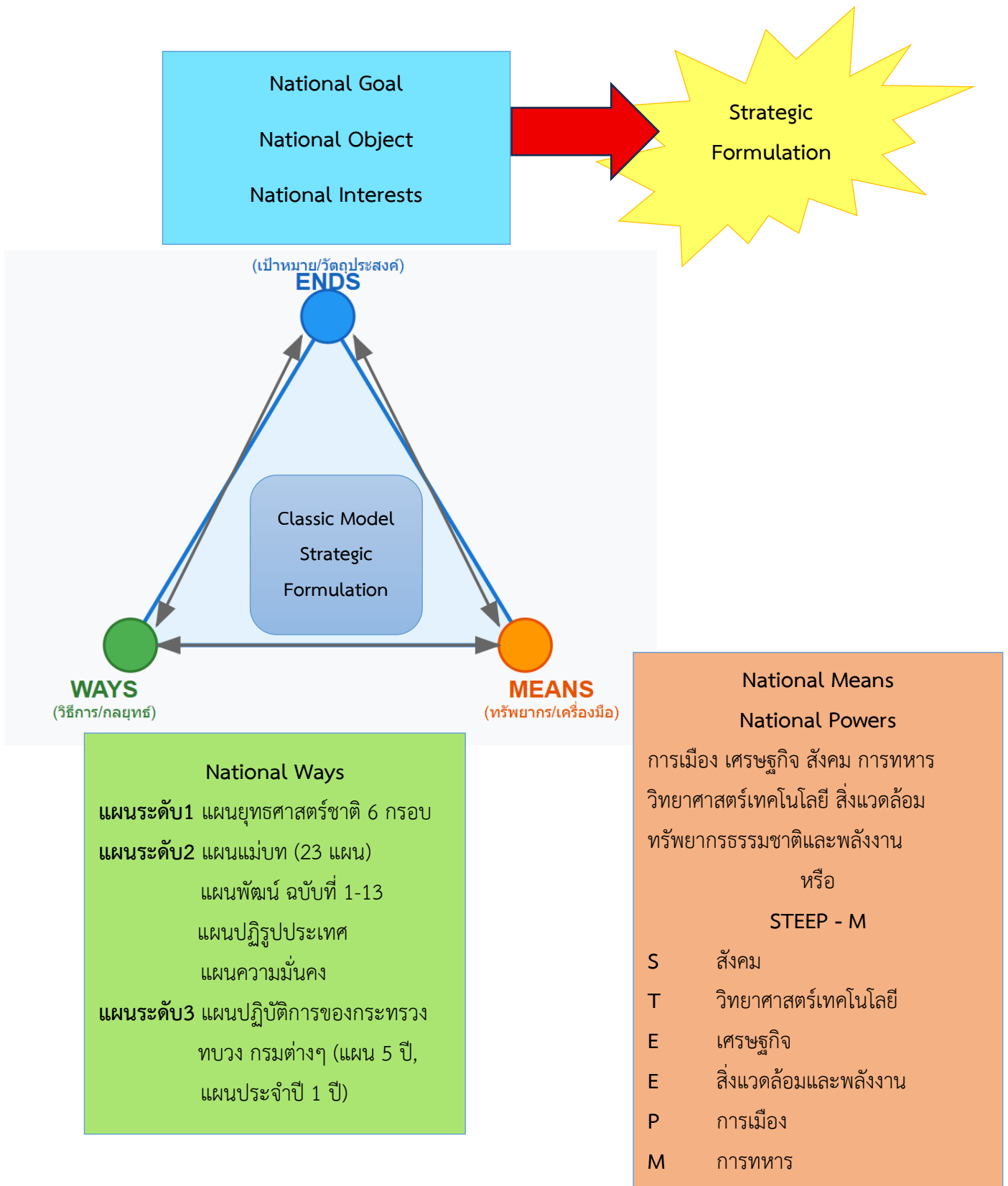
ดังนั้น ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Goal) จึงเป็นเป้าหมายที่สูงที่สุดของยุทธศาสตร์ชาติและยึดโยงกับความต้องการของประชาชนในชาติโดยถ่ายทอดไปยังผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ต่อไป จึงทำให้การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในศตวรรษที่ 21 จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติอย่างจริงจังเพื่อที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ชาติ ยึดโยงกับความต้องการของประชาชน แผนภาพที่ 5 อธิบายถึง เป้าหมายสูงสุด ของยุทธศาสตร์ชาติ คือ ความมุ่งประสงค์ชาติแห่งชาติ จะถูกกำหนดขึ้นให้มีความยึดโยงกับความต้องการของประชาชนในชาติ ซึ่งจะถ่ายทอดไปเป็นผลประโยชน์แห่งชาติเพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อการบรรลุต่อเป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ชาติ คือ "ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ"

¹ การวางยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) คือ กระบวนการคิด วางแผน และตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายระยะยาว โดยพิจารณาจากปัจจัยภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาส อุปสรรค) ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมของโลกอย่างยั่งยืน ซึ่งการวางยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) จะนำไปสู่แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ที่มีความชัดเจน

ภาพที่ 5 : ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายที่ยึดโยงกับความต้องการของประชาชนของยุทธศาสตร์ชาติ

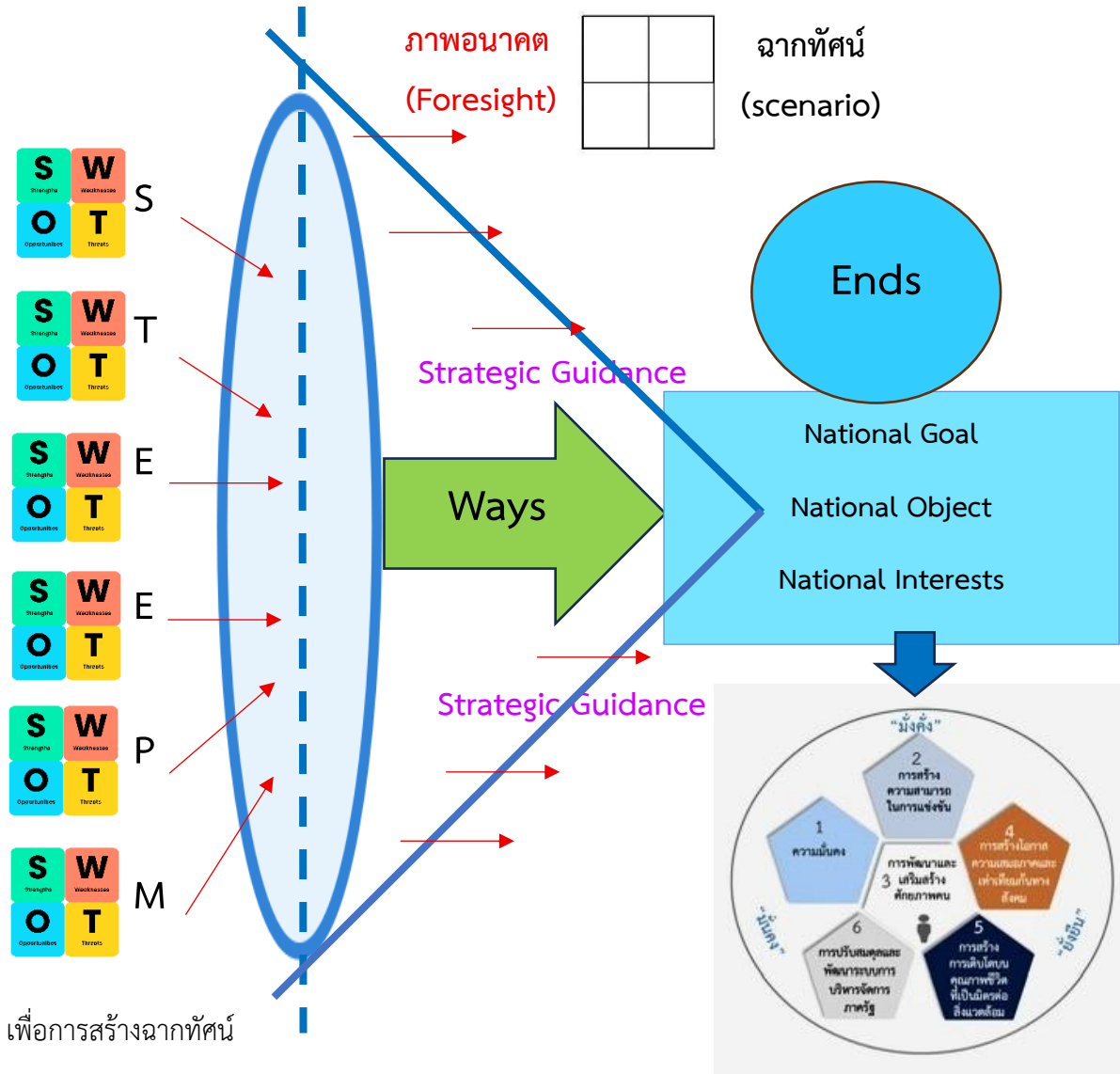
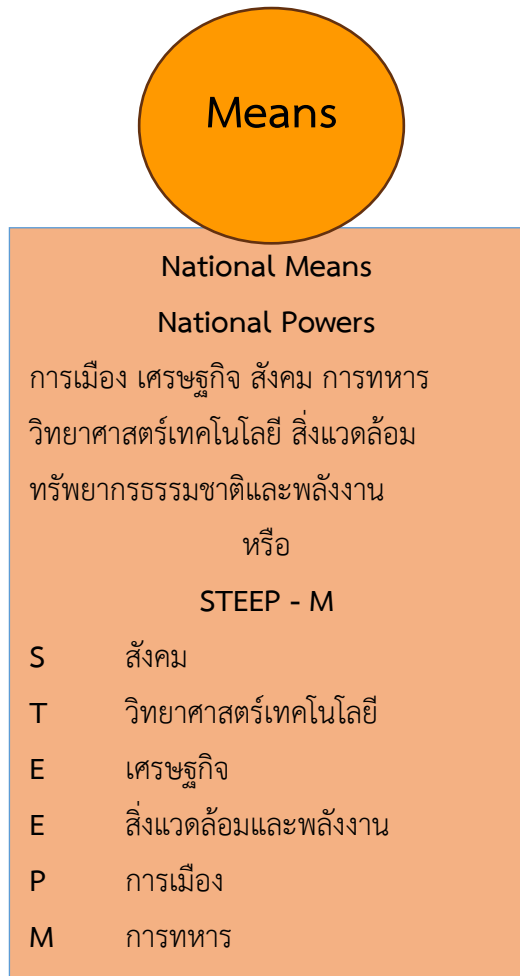
ที่มา: โสภณ ศิริงาม, การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในศตวรรษที่ 21, 2564, น.1

ภาพที่ 6 : การวางยุทธศาสตร์รูปแบบคลาสสิก (Classic Model Strategic Formulation)

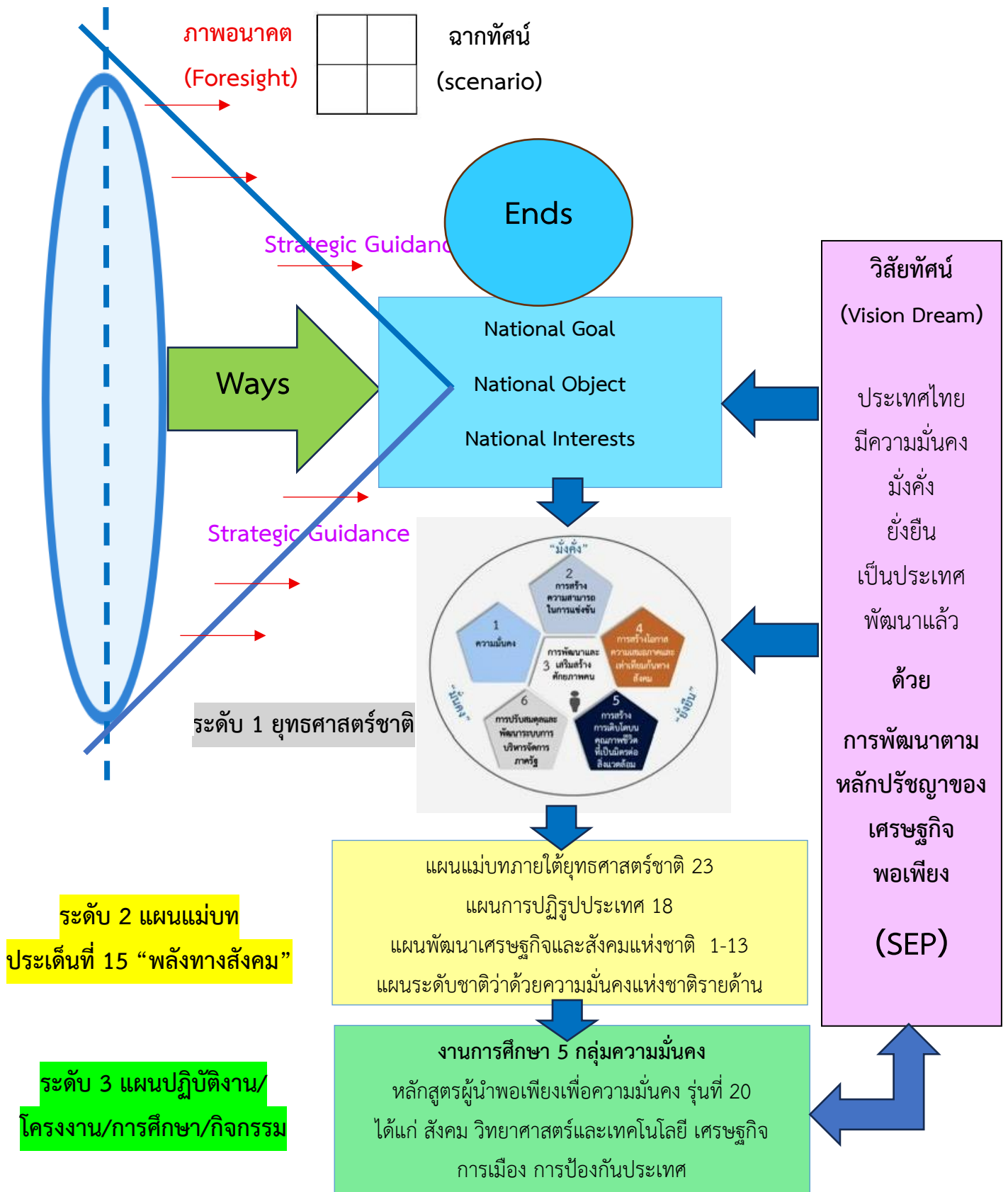
ทรัพยากร-วิธีการ-เป้าหมาย (Means -Ways -Ends)

ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตร นพม.รุ่นที่ 20

ภาพที่ 7 : การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis เพื่อการสร้างฉากทัศน์

ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตร นพม.รุ่นที่ 20

ภาพที่ 8 : Strategic Guidance สู่วิธีปฏิบัติงาน/โครงการ/การศึกษา/กิจกรรม
 ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตร นพม.รุ่นที่ 20

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์

สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ของพลังอำนาจแห่งชาติ

และการกำหนดฉากทัศน์ (Scenario)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ของพลังอำนาจแห่งชาติทั้ง 6 ด้าน จาก STEEP – M ประกอบด้วย 1) ความมั่นคงด้านสังคม 2) ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ 4) ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน และ 5) ความมั่นคงด้านการเมือง และ 6) ความมั่นคงด้านการทหาร (การป้องกันประเทศ) ทั้งนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ของการศึกษาที่ว่า เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario) ในประเด็นพลังทางสังคม โดยหลังจากที่ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis เสร็จสิ้น จึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาดำเนินการสร้างภาพอนาคต (Foresight) และฉากทัศน์ (Scenario) ในการนำไปตรวจสอบผลกระทบความมั่นคงแห่งชาติในลำดับต่อไป โดยรายละเอียดของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis การสร้างภาพอนาคต (Foresight) และฉากทัศน์ (Scenario) มีดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ของพลังอำนาจแห่งชาติ

3.1.1 ความมั่นคงด้านสังคม (Social Security)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

1) จุดแข็ง (Strengths)

- รากฐานวัฒนธรรมไทยที่เข้มแข็ง มีระบบค่านิยมที่เน้นความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการเคารพผู้ใหญ่
- สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นแหล่งที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ศาสนาพุทธ เป็นรากฐานทางจิตใจที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี
- ระบบครอบครัวขยาย ที่ยังคงมีความเข้มแข็งและมีการดูแลซึ่งกันและกัน
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่หลากหลายและสามารถถ่ายทอดข้ามรุ่น
- ระบบสวัสดิการสังคม ที่ครอบคลุมประชาชนในวงกว้าง

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่รุนแรงระหว่างชนชั้นสังคมต่างๆ
- การชราภาพของสังคม เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วโดยขาดการเตรียมพร้อม

- ความแตกแยกทางความคิด ระหว่างกลุ่มการเมืองและสังคมต่างๆ
- การขาดการมีส่วนร่วม ของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจระดับชาติ
- ปัญหายาเสพติด ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง
- การย้ายถิ่นแรงงาน จากชนบทสู่เมืองที่ส่งผลต่อโครงสร้างสังคมชนบท

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

3) โอกาส (Opportunities)

- การยอมรับระดับโลก ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ความต้องการสังคมยั่งยืน ของโลกที่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมาย SDGs
- เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูล
- การเรียนรู้จากวิกฤต COVID-19 ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและระบบสุขภาพ
- แนวโน้มการให้ความสำคัญกับ Well-being และคุณภาพชีวิตมากขึ้น

4) อุปสรรค (Threats)

- กระแสโลกาภิวัตน์ ที่อาจทำลายวัฒนธรรมและค่านิยมท้องถิ่น
- ข้อมูลข่าวสารเท็จ และการบิดเบือนข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์
- ความขัดแย้งระหว่างรุ่น และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมอย่างรวดเร็ว
- ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การค้ามนุษย์ ยาเสพติด
- ความไม่เท่าเทียมทางดิจิทัล ที่อาจเพิ่มช่องว่างทางสังคม

3.1.2 ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science & Technology Security)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

1) จุดแข็ง (Strengths)

- ตำแหน่งเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยี ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ที่ครอบคลุมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่
- นโยบาย Thailand 4.0 ที่ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม
- ระบบการศึกษาที่เข้าถึงได้ ในระดับพื้นฐาน

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- การพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ในระดับสูง
- ขาดบุคลากรด้านวิจัยและพัฒนา ที่มีคุณภาพเพียงพอ
- การลงทุนด้าน R&D ยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับ GDP

- ระบบการศึกษา ยังไม่เน้นการคิดวิเคราะห์และนวัตกรรมเพียงพอ
- การเชื่อมโยงระหว่างภาคการศึกษา-อุตสาหกรรม ยังไม่เข้มแข็ง

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

3) โอกาส (Opportunities)

- การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ที่เปิดโอกาสใหม่ในการพัฒนา
- AI และ Machine Learning ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา
- Green Technology ที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- การร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- ตลาดเทคโนโลยีในอาเซียน ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

4) อุปสรรค (Threats)

- การแข่งขันด้านเทคโนโลยี ระหว่างมหาอำนาจที่อาจส่งผลต่อไทย
- Cyber Attack และภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่เพิ่มขึ้น
- การถูกทิ้งห่างทางเทคโนโลยี จากประเทศพัฒนาแล้ว
- AI และ Automation ที่อาจทำให้เกิดการว่างงานขนานใหญ่
- การควบคุมเทคโนโลยี จากประเทศมหาอำนาจ

3.1.3 ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ (Economic Security)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

1) จุดแข็ง (Strengths)

- เศรษฐกิจฐานรากที่หลากหลาย ครอบคลุมเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ
- ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ เป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในอาเซียน
- SMEs ที่เข้มแข็ง และมีความยืดหยุ่นในการปรับตัว
- เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่อุดมสมบูรณ์และหลากหลาย

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- การพึ่งพาการส่งออก และตลาดต่างประเทศสูงมาก
- ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ที่รุนแรงและแพร่หลาย
- หนี้ครัวเรือน ที่อยู่ในระดับสูงและเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง
- การขาดนวัตกรรม และการพัฒนาสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง
- ระบบการเงินฐานราก ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

3) โอกาส (Opportunities)

- การเติบโตของเศรษฐกิจอาเซียน และภูมิภาคเอเชีย
- เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่สอดคล้องกับปรัชญาพอเพียง
- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูง
- ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ขยายตัว
- Digital Economy ที่เปิดโอกาสใหม่ให้กับผู้ประกอบการ

4) อุปสรรค (Threats)

- สงครามการค้าระหว่างมหาอำนาจ ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าโลก
- ความผันผวนของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ในตลาดโลก
- วิกฤตการเงินโลก ที่อาจเกิดขึ้นซ้ำ
- การแข่งขันจากประเทศอื่นในอาเซียน ที่รุนแรงขึ้น
- การเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทาน หลัง COVID-19

3.1.4 ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (Natural Resources, Environment & Energy Security)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

1) จุดแข็ง (Strengths)

- ความหลากหลายทางชีวภาพ ที่อุดมสมบูรณ์และเป็นหนึ่งใน Megadiversity
- ทรัพยากรธรรมชาติ ที่หลากหลายทั้งป่าไม้ แร่ธาตุ และทรัพยากรน้ำ
- ศักยภาพพลังงานทดแทน จากแสงแดด ลม และชีวมวล
- ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากร ของชุมชนท้องถิ่น
- นโยบาย BCG Economy ที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- การพึ่งพาพลังงานนำเข้า สูงถึง 70% ของความต้องการ
- ปัญหามลพิษทางอากาศและน้ำ ในเขตเมืองใหญ่และพื้นที่อุตสาหกรรม
- การทำลายป่าไม้ และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
- การจัดการขยะ ที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่ครอบคลุม
- การขาดแคลนน้ำ ในบางพื้นที่และฤดูกาล

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

3) โอกาส (Opportunities)

- ข้อตกลงปารีส และความร่วมมือโลกด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- พลังงานทดแทน ที่มีต้นทุนลดลงอย่างต่อเนื่อง
- Carbon Credit และตลาดคาร์บอนที่ขยายตัว

- เทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม ที่พัฒนาขึ้นและเข้าถึงได้
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีความต้องการเพิ่มขึ้น

4) อุปสรรค (Threats)

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น
- ความขาดแคลนน้ำ ในภูมิภาคและการแข่งขันเพื่อทรัพยากรน้ำ
- มลพิษข้ามแดน จากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น หมอกควัน
- การขึ้นราคาพลังงาน ในตลาดโลกอย่างผันผวน
- การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ระดับโลก

3.1.5 ความมั่นคงด้านการเมือง (Political Security)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

1) จุดแข็ง (Strengths)

- ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่มีเสถียรภาพ
- ระบบราชการ ที่มีประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการบริหารประเทศ
- การกระจายอำนาจ สู่ท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น
- ประวัติศาสตร์การรักษาอิสรภาพ ที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้น
- นโยบายการทูตที่สมดุล ต่อทุกประเทศมหาอำนาจ

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- ความไม่แน่นอนทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง
- ความขัดแย้งทางการเมือง ที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ
- ปัญหาการทุจริต ในระบบราชการและภาคการเมือง
- การขาดความต่อเนื่องในนโยบาย เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล
- การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนที่จำกัด

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

3) โอกาส (Opportunities)

- ความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการปกครองที่ดี
- แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ที่เข้มแข็งขึ้น
- การกระจายอำนาจ และการเสริมสร้างการปกครองท้องถิ่น
- ข้อตกลง SDGs ที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม

4) อุปสรรค (Threats)

- ความไม่แน่นอนทางการเมืองระหว่างประเทศ ในภูมิภาค
- การแทรกแซงจากต่างประเทศ ในกิจการภายในประเทศ
- ปัญหาการคอร์รัปชัน ที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ
- ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพภูมิภาค
- การขึ้นของประชานิยม และการเมืองแบ่งแยกทั่วโลก

3.1.6 ความมั่นคงด้านการทหาร (Military Security)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

1) จุดแข็ง (Strengths)

- กองทัพที่มีศักยภาพ และเป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาค
- ความร่วมมือด้านความมั่นคง กับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ
- การรักษาความสงบภายใน ที่มีประสิทธิภาพ
- ประสบการณ์ในการรักษาสันติภาพ ของสหประชาชาติ
- ความสัมพันธ์ทางการทหาร ที่ดีกับหลายประเทศ

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- งบประมาณด้านความมั่นคง ที่จำกัดเมื่อเทียบกับความต้องการ
- การพึ่งพาอาวุธยุทโธปกรณ์ จากต่างประเทศ
- ปัญหาการปรับโครงสร้าง และการพัฒนาบุคลากรทหาร
- การขาดเทคโนโลยีการป้องกัน ที่ทันสมัยในบางด้าน
- ความท้าทายในการป้องกันชายแดน ที่ยาวและซับซ้อน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

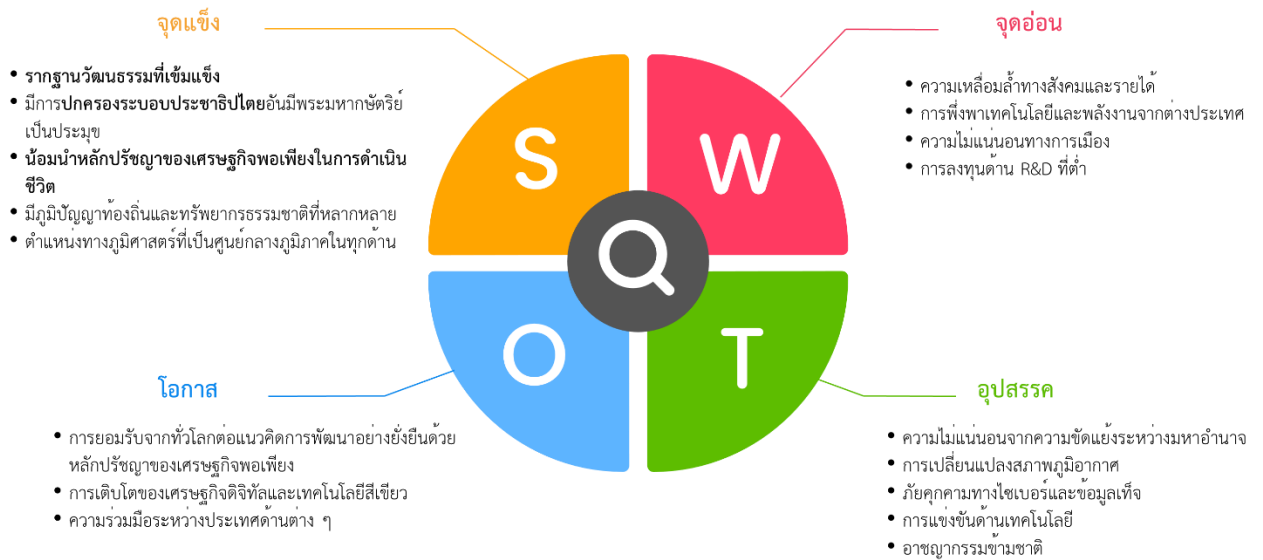
3) โอกาส (Opportunities)

- ความร่วมมือด้านความมั่นคงในอาเซียน ที่แน่นแฟ้นขึ้น
- เทคโนโลยีการป้องกันประเทศ ที่ทันสมัยและมีราคาเข้าถึงได้มากขึ้น
- การรักษาสันติภาพ ของสหประชาชาติที่เปิดโอกาสให้มีบทบาท
- ความร่วมมือด้านการป้องกันภัยคุกคาม รูปแบบใหม่
- การพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ภายในประเทศ

4) อุปสรรค (Threats)

- การแข่งขันด้านอาวุธ ในภูมิภาคที่ทวีความรุนแรง
- ภัยคุกคามจากกลุ่มก่อการร้าย ข้ามชาติ
- การขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น ยาเสพติด การค้ามนุษย์
- ความตึงเครียดระหว่างมหาอำนาจ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภูมิภาค
- ภัยคุกคามทางไซเบอร์ และสงครามข้อมูลข่าวสาร

3.1.7 สรุปภาพรวมการวิเคราะห์ SWOT ทั้ง 6 ด้านของพลังอำนาจแห่งชาติ

ภาพที่ 9 : การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน-ภายนอก (SWOT Analysis)

ของพลังอำนาจแห่งชาติ

ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตร นพม.รุ่นที่ 20

จากการวิเคราะห์ SWOT ทั้ง 6 ด้านของพลังอำนาจแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีรากฐานวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางภูมิภาคในทุกด้าน อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนสำคัญคือความเหลื่อมล้ำทางสังคมและรายได้ การพึ่งพาเทคโนโลยีและพลังงานจากต่างประเทศ ความไม่แน่นอนทางการเมือง และการลงทุนด้าน R&D ที่ต่ำ แต่ไทยมีโอกาสที่ดีที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลและเทคโนโลยีสีเขียว และความร่วมมือระหว่างประเทศด้านต่างๆ ขณะที่อุปสรรค คือ ความไม่แน่นอนจากความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยคุกคามทางไซเบอร์และข้อมูลเท็จ การแข่งขันด้านเทคโนโลยี และอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนั้นการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางหลักในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมแลพลังงาน และการทหารและการป้องกันประเทศ พร้อมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดพลังทางสังคมที่เข้มแข็งจะช่วยให้ไทยสามารถเปลี่ยนจุดอ่อนเป็นจุดแข็งใช้โอกาสให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด และรับมือกับอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในทุกมิติ

3.2 ผลการสร้างภาพอนาคต (Foresight) และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario)

จากผลศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก SWOT Analysis ของพลังอำนาจแห่งชาติทั้ง 6 ด้าน จาก STEEP – M ประกอบด้วย 1) ความมั่นคงด้านสังคม 2) ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ 4) ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน และ 5) ความมั่นคงด้านการเมือง และ 6) ความมั่นคงด้านการทหาร (การป้องกันประเทศ) ภายใต้หัวข้อการศึกษาเรื่อง “การสร้างพลังสังคมไทยสู่วัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่” ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้จะใช้สำหรับการสร้างภาพอนาคต (Foresight) และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario) ในประเด็นพลังทางสังคม ในลำดับต่อไป โดยสามารถสร้างภาพอนาคต (Foresight) และฉากทัศน์ (Scenario) ได้ดังนี้

3.2.1 ความหมายและกระบวนการมองภาพอนาคต (Foresight)

(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565)

เป็นหนึ่งใน เครื่องมือสำคัญที่ช่วยฉายภาพอนาคต ทำให้ได้เห็นสัญญาณ แนวโน้ม และปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทุกมิติ อาทิ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง หรือแม้แต่เทคโนโลยี ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความจำเป็นสำหรับหน่วยงานรัฐ เอกชน ใช้วางแผน ยุทธศาสตร์และนโยบายในการขับเคลื่อนประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กระบวนการสำคัญของ Foresight ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 – มองย้อนอดีต เร่งสปีดก้าวไปข้างหน้า (Look Back to Look Forward) การมองย้อนอดีตเพื่อดูเส้นทางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม เทคโนโลยี ทั้งไทยและต่างประเทศ

ขั้นที่ 2 - ฝ้าติดตามและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง (Horizon Scanning) การกวาดสัญญาณ (Signal) การเปลี่ยนแปลงเป็นงานที่ต้องทำทุกวัน สม่ำเสมอ ไม่ใช่ทำเพียง 5 ปีแล้วเสร็จสิ้น ดังนั้นจึงต้องหมั่นฝ้าติดตามและวิเคราะห์เพื่อดูว่ามีสัญญาณการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ ที่สำคัญเกิดขึ้นหรือไม่ ยกตัวอย่าง ปี ค.ศ. 2016 ในวันที่มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ระหว่าง โดนัลด์ ทรัมป์ กับ ฮิลลารี คลินตัน ได้มีการใช้โซเชียลมีเดียมาชักจูงการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งวันนั้นนับเป็นวันที่จับสัญญาณของโซเชียลมีเดียได้ว่า การใช้โซเชียลมีเดียกับเรื่องทางการเมืองไม่ใช่เรื่องเล่นๆ อีกต่อไป แต่เป็นเครื่องมือที่มีพลังสามารถเปลี่ยนขั้วการเมืองของโลกได้ทีเดียว และจากวันนั้นสู่วันนี้ การใช้โซเชียลมีเดียได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนเปลี่ยนพลังสังคมอื่นๆ อีกมากมายตามมา ดังนั้น แม้ว่าสัญญาณ (Signal) ที่เกิดขึ้นอาจยังไม่แพร่หลาย แต่ผู้ทำหน้าที่ Foresight Researcher จะต้องจับ

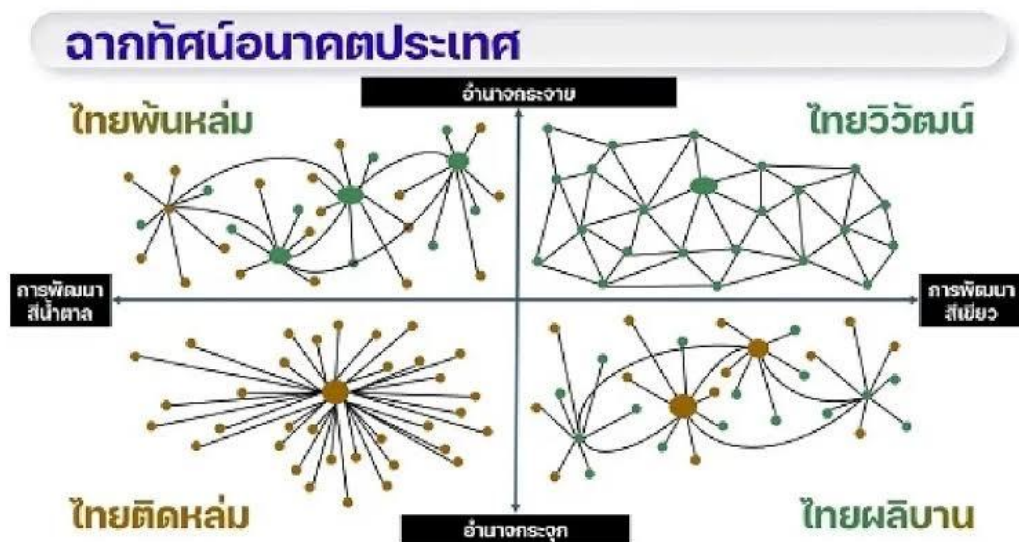
สัญญาณแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้นให้ได้ แล้วมาวิเคราะห์ว่าสัญญาณนั้นจะกลายมาเป็นแรงขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างไร

ขั้นที่ 3 - สร้างความเชื่อมโยง (Web of Impact) เมื่อการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นเส้นตรงเสมอไป การทำ Foresight จึงต้องประยุกต์ใช้ศาสตร์และความเชี่ยวชาญหลายอย่าง ทั้งองค์ความรู้ด้านธุรกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม จิตวิทยา จนถึงสุขภาพ ดังนั้น การมองอนาคตหรือ Foresight ซึ่งครอบคลุมไปถึง ค่านิยม ทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปอีก 10 ถึง 20 ปี ข้างหน้า จึงไม่ต้องการคนเพียงกลุ่มเดียวที่มีแนวคิดแบบมาเดียว แต่ต้องรวบรวมและครอบคลุมคนทุกกลุ่มให้ได้มากที่สุด เพื่อให้การสร้างเชื่อมโยงเป็นไปอย่างหลากหลายมากขึ้น และสะท้อนถึงโอกาสที่อาจเกิดขึ้นที่แตกต่างกันไป

ขั้นที่ 4 - สร้างฉากทัศน์ (Scenario) ขั้นตอนนี้เป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากการมองภาพอนาคตทำได้ในระยะเวลาจำกัดแล้วจบไม่ได้ แต่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การตั้งศูนย์ Foresight Center by ETDA จึงเป็น Working Scenario ที่จะสะท้อนภาพเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ที่แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลโดยตรง แต่ก็ย่อมมีผลกระทบไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

เมื่อได้ภาพอนาคต ทั้งแบบอนาคตที่ดีและอนาคตที่เลวร้ายที่คาดการณ์มาแล้ว นักกลยุทธ์ นักยุทธศาสตร์ ก็สามารถนำภาพฉากทัศน์ Scenario เหล่านี้ ไปแปลงเป็นแผน กลยุทธ์หรือ ออกแบบแนวทางการดำเนินงานของตนได้ กระบวนการ Foresight นี้สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการจัดทำแผนระดับองค์กร ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนได้ ตลอดจนการวางยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศต่อไป

ตัวอย่างฉากทัศน์ (scenario)

ภาพที่ 10 : ตัวอย่างฉากทัศน์ (scenario) อนาคตประเทศ

ที่มา: มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, ความเสี่ยงกับฉากทัศน์อนาคตของประเทศไทย, 2564.

ภาพที่ 11 : ตัวอย่างฉากทัศน์ (scenario) การศึกษาไทยในอนาคต
ที่มา: เดลินิวส์, สภาการศึกษาเห็นชอบฉากทัศน์การศึกษาไทยปี 70, 2566.

3.2.2 ผลการสร้างภาพอนาคต (Foresight) ของแผนแม่บทชาติ ประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม

แผนแม่บทชาติประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม ประกอบด้วย 2 แผนย่อย คือ “การเสริมสร้างทุนทางสังคมและการรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเสริมสร้างทุนทางสังคม เน้นการเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชากรกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงภาคีเครือข่าย ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเป็นพลังสำคัญในการจัดการกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมประชาสังคม โดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง การต่อยอดจากรากฐานของสังคมวัฒนธรรมไทยมีทุนเดิมเป็นที่ยกย่องและยอมรับทั่วโลก คือ ความมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รวมทั้งทุนทางศิลปวัฒนธรรมที่ตกทอดมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ และมีรากเหง้าร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านบนคาบสมุทรอินโดจีนหรือดินแดนสุวรรณภูมิ ที่สามารถนำสู่การสร้างให้เกิดทั้งมูลค่าและคุณค่าใหม่ร่วมกันได้ การดึงพลังต่าง ๆ เหล่านี้ออกมาใช้ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคของประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนรากฐานของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่

2) การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก เน้นการเตรียมคนและสังคมเชิงรุกให้คนทุกช่วงวัยตระหนัก มีความรอบรู้ และความพร้อมรองรับการเป็นสังคมสูงวัยในทุกมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพที่สามารถพึ่งตนเองและเป็นพลังในการพัฒนา

ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศให้นานที่สุด รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสังคมด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาให้กับประชากรรุ่นอื่น ๆ และส่งเสริมการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติของสังคมที่มีต่อการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ

การสร้างภาพอนาคต (Foresight) แบบ 4 ฉากสำหรับแผนแม่บทชาติ ประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม โดยใช้แกน X และ Y ที่สำคัญ

แกน X: ทุนทางสังคม (ต่ำ ← → สูง)

แกน Y: การรองรับสังคมผู้สูงอายุ (เชิงรับ ↓ ↑ เชิงรุก)

4 ฉากที่ได้ ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังนี้

 ฉากทัศน์ที่ 1: "รุ่งอรุณแห่งความหวัง" (ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยสูง) การขาดเชื่อมโยงระหว่างทุนทางสังคมกับการรองรับสังคมสูงวัย

 ฉากทัศน์ที่ 2: "ดวงอาทิตย์แห่งชีวิต" (ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยสูง) การบูรณาการที่สมบูรณ์แบบ

 ฉากทัศน์ที่ 3: "ความมืดแห่งวิกฤต" (ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยต่ำ) วิกฤตคู่ที่ทำลายล้างกัน

 ฉากทัศน์ที่ 4: "แสงอุ่นแห่งศักยภาพ" (ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยต่ำ) ความอบอุ่นที่ยังขาดความรู้

ภาพที่ 12 : ฉากทัศน์ (scenario) พลังทางสังคม
ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตร นพม.รุ่นที่ 20

การวิเคราะห์เชิงลึกฉากทัศน์พลังทางสังคม ความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางสังคมกับการ
รองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก

 ฉากทัศน์ที่ 1: "รุ่งอรุณแห่งความหวัง" (ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยสูง)
การขาดเชื่อมโยงระหว่างทุนทางสังคมกับการรองรับสังคมสูงวัย

 ระบบรัฐที่เข้มแข็ง แต่ขาดการมีส่วนร่วม
นโยบายครอบคลุม: รัฐมีแผนแม่บทผู้สูงอายุที่ดี มีงบประมาณเพียงพอ
โครงสร้างพื้นฐาน: โรงพยาบาลเฉพาะทาง ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ บ้านพักคนชรา
แต่ขาดจิตวิญญาณชุมชน: ประชาชนรอรับบริการ ไม่มีส่วนร่วมในการออกแบบหรือ
ดำเนินการ

ต้นไม้เดี่ยวกลางทุ่งใหญ่

สัญลักษณ์: รัฐเป็นเสาหลักเพียงต้นเดียว ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ
ความโดดเดี่ยว: ไม่มีป่าชุมชน ไม่มีระบบรากที่แผ่กิ่งก้านสาขา
ความเปราะบาง: หากต้นไม้ใหญ่ล้ม ทั้งระบบจะพังทลาย

ความแตกแยกในการดูแลผู้สูงอายุ

การดูแลแบบแยกส่วน: แต่ละครอบครัวรับผิดชอบคนของตัวเอง
ขาดการแบ่งปันภูมิปัญญา: ไม่มีการถ่ายทอดประสบการณ์การดูแลระหว่างครอบครัว
ความเหงาของผู้สูงอายุ: แม้ได้รับการดูแลที่ดี แต่ขาดความอบอุ่นจากชุมชน

ตัวอย่างในชีวิตจริง

ย่าอายุ 75 ปี อาศัยอยู่ในบ้านพักคนชราที่ทันสมัย มีบริการครบถ้วน
แต่ไม่มีเพื่อนบ้านที่รู้จักมาเยี่ยม ไม่มีกิจกรรมชุมชน
ลูกหลานมาเยี่ยมตามกำหนด แต่ไม่มีการปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมาย
รู้สึกเหมือนเป็นแค่ "ผู้รับบริการ" ไม่ใช่ "สมาชิกชุมชน"

 ฉากทัศน์ที่ 2: "ดวงอาทิตย์แห่งชีวิต" (ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยสูง)
การบูรณาการที่สมบูรณ์แบบ

ทุนทางสังคมเป็นรากฐานการรองรับสังคมสูงวัย

เครือข่ายดูแล: ชุมชนทุกคนรู้จักและดูแลผู้สูงอายุ
ระบบสนับสนุน: ครอบครัว ชุมชน และรัฐทำงานร่วมกันอย่างลงตัว
การเรียนรู้สองทาง: ผู้สูงอายุได้รับการดูแล และได้ถ่ายทอดความรู้

พลังงานแสงอาทิตย์ที่ส่องสว่าง

ศูนย์กลางพลังงาน: ผู้สูงอายุเป็นแหล่งพลังงานและภูมิปัญญา

การกระจายแสง: ความรู้และประสบการณ์แผ่ไปทั่วชุมชน

ความอบอุ่น: สร้างบรรยากาศที่เอื้ออาทรและมีความสุข

ชุมชนแห่งการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยชุมชน: ผู้สูงอายุเป็นอาจารย์สอนงานฝีมือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศูนย์วัฒนธรรม: การสืบทอดประเพณี พิธีกรรม และค่านิยมดั้งเดิม

โรงเรียนชีวิต: การเรียนรู้การใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจสีเงินที่เบิกบาน

ผลิตภัณฑ์ชุมชน: สินค้าหัตถกรรมจากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ

บริการดูแลแบบครอบครัว: การดูแลที่มีคุณภาพและความอบอุ่น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: เรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญา

ตัวอย่างในชีวิตจริง

ปู้วัย 78 ปี เป็นครูสอนการทำเครื่องปั้นดินเผาให้เด็กๆ ในชุมชน

บ้านปู้เป็นศูนย์รวมของชุมชน มีกิจกรรมร่วมกันทุกวัน

ลูกหลานและเพื่อนบ้านมาดูแลปู้เป็นประจำ แต่ปู้ก็ดูแลทุกคนด้วย

ปู้รู้สึกมีคุณค่า มีความสุข และมีสุขภาพที่ดี

ฉากทัศน์ที่ 3: "ความมืดแห่งวิกฤต" (ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยต่ำ)

วิกฤตคู่ที่ทำลายล้างกัน

● ความมืดมิดของการทอดทิ้ง

สังคมแยกส่วน: แต่ละครอบครัวปิดประตูบ้าน ไม่สนใจคนอื่น

การละเลยผู้สูงอายุ: มองเป็นภาระ ไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม

ระบบล่มสลาย: ทั้งครอบครัว ชุมชน และรัฐไม่สามารถรับมือได้

● แสงขอบของความหวัง

ยังมีคนดีบางคน: อาสาสมัครบางกลุ่มยังพยายามช่วยเหลือ

องค์กรการกุศล: บางแห่งยังทำงานต่อไป แต่ทำได้จำกัด

ความเป็นไปได้: สถานการณ์สามารถกลับมาดีได้หากมีการแก้ไข

● วงจรแห่งการทำลาย

ความเครียดครอบครัว: ภาระการดูแลทำให้ครอบครัวแตกแยก

ปัญหาสุขภาพจิต: ทั้งผู้ดูแลและผู้สูงอายุมีความเครียด

ความขัดแย้งเชิงอายุ: วัยหนุ่มสาวไม่พอใจที่ต้องแบกรับภาระ

ตัวอย่างในชีวิตจริง

ยาย 80 ปี ถูกทิ้งไว้คนเดียวในบ้าน ลูกหลานไม่มาเยี่ยม
เพื่อนบ้านไม่รู้จักกัน ไม่มีใครรู้ว่ายายป่วยและต้องการความช่วยเหลือ
เมื่อยายล้มป่วย ต้องรอรถพยาบาลนาน เพราะไม่มีระบบการดูแล
สุดท้ายยายต้องเข้าโรงพยาบาลในสภาพที่ซีเรียส

ฉากทัศน์ที่ 4: "แสงอุ่นแห่งศักยภาพ" (ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยต่ำ)

ความอบอุ่นที่ยังขาดความรู้

ใจอบอุ่น แต่มือยังไม่เชี่ยวชาญ

ความรักที่แท้จริง: ชุมชนรักและห่วงใยผู้สูงอายุ
ความพยายาม: ทุกคนต้องการช่วยเหลือ แต่ไม่รู้วิธีที่ถูกต้อง
การดูแลแบบดั้งเดิม: ใช้วิธีการที่เรียนมาจากรุ่นสู่รุ่น

เมฆแห่งข้อจำกัด

ขาดความรู้การดูแล: ไม่ทราบเทคนิคการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสม
ความเชื่อผิด: บางครั้งความเชื่อดั้งเดิมอาจไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
ทรัพยากรจำกัด: มีใจแต่ขาดทรัพยากรและเครื่องมือ

ศักยภาพที่รอการพัฒนา

พื้นฐานที่แข็งแกร่ง: มีความรัก ความอบอุ่น และความสามัคคี
ความต้องการเรียนรู้: คนในชุมชนพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่
การสนับสนุนกัน: ระบบการช่วยเหลือกันที่เข้มแข็ง

การดูแลแบบครอบครัวขยาย

ระบบญาติพี่น้อง: ทุกคนในชุมชนถือเป็นญาติกัน
การแบ่งปันภาระ: ช่วยกันดูแลผู้สูงอายุแบบผลัดเปลี่ยน
ภูมิปัญญาท้องถิ่น: การใช้สมุนไพร อาหารพื้นบ้าน

ตัวอย่างในชีวิตจริง

ชุมชนบ้านท่าไผ่ ทุกคนรู้จักกัน ดูแลผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด
เมื่อลูกป่วย ทั้งหมู่บ้านมาช่วยกัน แต่ใช้วิธีดั้งเดิม
การดูแลด้วยความรัก แต่ขาดความรู้เรื่องโรคเบาหวาน ความดันโลหิต
ผลคือลูกมีความสุข แต่สุขภาพไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

การเชื่อมโยงและการเปลี่ยนผ่าน ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับการรองรับสังคมสูงวัย

แบบจำลองการเชื่อมโยง

ทุนทางสังคม = ความไว้วางใจ + เครือข่าย + การมีส่วนร่วม + วัฒนธรรม

การรองรับสูงวัย = ระบบ + ความรู้ + ทักษะ + นวัตกรรม

เมื่อ: ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยสูง = สังคมที่ยั่งยืน

เมื่อ: ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยต่ำ = วิกฤตสังคม

เส้นทางการพัฒนา

จาก → →

ระยะฉุกเฉิน: สร้างระบบพื้นฐานเพื่อรองรับผู้สูงอายุ

ระยะเสริมสร้าง: พัฒนาทุนทางสังคมและเครือข่าย

ระยะบูรณาการ: ผสมผสานทุกองค์ประกอบให้ทำงานร่วมกัน

จาก →

เพิ่มความรู้: ฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุ

บูรณาการภูมิปัญญา: ผสมผสานความรู้ดั้งเดิมกับสมัยใหม่

พัฒนานวัตกรรม: สร้างเครื่องมือและวิธีการใหม่

กลยุทธ์การขับเคลื่อน

หลักการสำคัญ

ทุนทางสังคมเป็นรากฐาน: ต้องมีความไว้วางใจและความสามัคคีก่อน

การรองรับสูงวัยเป็นเป้าหมาย: ต้องมีระบบและความรู้ที่เหมาะสม

การบูรณาการเป็นกุญแจ: ต้องทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน

แนวทางปฏิบัติ

เริ่มจากจุดเล็ก: พัฒนาชุมชนต้นแบบ

เรียนรู้และปรับปรุง: ทดลองและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ขยายผลอย่างเป็นระบบ: ถ่ายทอดประสบการณ์สู่พื้นที่อื่น

สร้างความยั่งยืน: ให้ชุมชนสามารถดำเนินการด้วยตนเองได้

***การเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางสังคมกับการรองรับสังคมสูงวัยจะช่วยให้สามารถออกแบบนโยบายและโครงการที่เหมาะสม เพื่อนำสังคมไทยไปสู่ฉากทัศน์ที่ 2 ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการบรรลุ

บทสรุป

ความสัมพันธ์หลัก

ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยสูง = ความสมบูรณ์

ชุมชนเข้มแข็ง + ระบบดูแลดี = สังคมที่ยั่งยืน

ผู้สูงอายุเป็นทั้ง "ผู้รับ" และ "ผู้ให้" ในเวลาเดียวกัน

ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยต่ำ = วิกฤตคู่

สังคมแยกส่วน + ไม่มีระบบดูแล = การล่มสลาย

ผู้สูงอายุกลายเป็น "ภาระ" แทนที่จะเป็น "ทรัพยากร"

ข้อค้นพบสำคัญ

ทุนทางสังคมเป็นรากฐาน: หากไม่มีความไว้วางใจและเครือข่าย การรองรับสูงวัยจะไม่ยั่งยืน
การรองรับสูงวัยต้องมีคุณภาพ: การมีใจดีเพียงอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีความรู้และทักษะด้วย
ความสมดุลเป็นกุญแจสำเร็จ: ต้องพัฒนาทั้งสองมิติไปพร้อมกัน

เส้นทางการพัฒนา

เป้าหมายคือ ฉากทัศน์ที่ 2 ที่ผู้สูงอายุจะเป็น:

 แหล่งภูมิปัญญาและประสบการณ์

 ศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชน

 พลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

***สิ่งสำคัญ คือ การทำให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนจาก "ผู้ที่ต้องการการดูแล" เป็น "ผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม" ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีทั้งทุนทางสังคมที่แข็งแกร่งและระบบการรองรับที่มีคุณภาพ

บทที่ 4

ผลการศึกษาแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance)

จากผลศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก SWOT Analysis ของพลังอำนาจแห่งชาติทั้ง 6 ด้าน จาก STEEP – M ประกอบด้วย 1) ความมั่นคงด้านสังคม 2) ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ 4) ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน และ 5) ความมั่นคงด้านการเมือง และ 6) ความมั่นคงด้านการทหาร (การป้องกันประเทศ) ภายใต้หัวข้อการศึกษาเรื่อง “การสร้างพลังสังคมไทยสู่วัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่” ซึ่งได้นำผลการวิเคราะห์มาใช้สร้างภาพอนาคต (Foresight) และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario) ในประเด็นพลังทางสังคม ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในลำดับถัดไปจึงเป็นการวิเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ โดยเป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ที่ว่าเพื่อศึกษาวิเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่ในระยะ 5 ปี โดยผลการศึกษาถึงกรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายของ Strategic Guidance

“Strategic Guidance” เป็นแนวทางระดับยุทธศาสตร์ (valont, 2568) ที่เปรียบเสมือนเข็มทิศที่นำทางองค์กรไปสู่เป้าหมายระยะยาว เป็นแนวทางที่มีโครงสร้างในการตัดสินใจที่เชื่อมโยงทรัพยากร ความสามารถ และการดำเนินการขององค์กรเข้ากับวิสัยทัศน์และเป้าหมาย

กิตติ คงสมบัติ ได้กล่าวว่า “Strategic Guidance” เป็นแนวทางระดับยุทธศาสตร์ในการกำหนดวิธีการทางยุทธศาสตร์ วิธีการทางกลยุทธ์ วิธีการทางยุทธวิธี วิธีการในงาน แผนปฏิบัติการ 5 ปี แผนปฏิบัติการ 1 ปี ฯลฯ ให้มีทิศทางตามคำแนะนำ ในบางครั้งอาจจะเรียกว่า Policy หรือ Guidance หรือ Directive (ทิศทางหรือการกำหนดคำสั่ง)

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ หากจะเรียกว่า “Strategic Guidance” อาจจะดูใหญ่มากจนเกินไป กล่าวโดยง่าย ๆ ก็คือ การกำหนดนโยบาย (Policy) ภาพกว้าง เพื่อให้ผู้ไปงานในระดับที่ 3 ของแผนชาติ ไปดำเนินงาน ทำโครงการ แผนงาน หรือกิจกรรมต่างๆ

4.2 ผลการวิเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance)

การใช้ “พลังทางสังคม” อย่างเหมาะสมผสมผสานเข้ากันได้อย่างสมดุลพอดีกับกำลังอำนาจของชาติในทุกๆ ด้าน ทุกๆ มิติ เพื่อบูรณาการการปฏิบัติของแผนปฏิบัติการระดับต่าง ๆ ให้เกิดความ

มั่นคงแบบองค์รวม ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การทหารและการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและพลังงาน โดยคำนึงถึงกำลังอำนาจของชาติที่มีอยู่ ใช้จุดแข็ง ขดเซยจุดอ่อน และแสวงหาโอกาสแห่งความสำเร็จให้ได้ ในท่ามกลางวิกฤตและสิ่งท้าทายที่เปลี่ยนไปในบริบทโลกยุคใหม่

โดยมีประเด็นสำคัญในเรื่องสถาบันครอบครัวและสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็ง การมีสังคม โปร่งใสไร้คอร์รัปชัน การลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การศึกษา และการเข้าถึงเทคโนโลยี โอกาส และความเท่าเทียมทางเพศ วัย ชนรุ่น (Generation) การสื่อสารและการสร้างความเข้าใจ เพื่อสร้างความมั่นคงในทุกมิติ โดยใช้ “พลังทางสังคม” ขับเคลื่อนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

4.3 โครงการการศึกษาในหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 ของกลุ่มความมั่นคงทั้ง 5 ด้าน

การศึกษาวิจัยของกลุ่มยุทธศาสตร์หลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 ในหัวข้อ เรื่อง “การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่” โดยกลุ่มยุทธศาสตร์ เปรียบเสมือนกับร่มที่กางออกไป ภายใต้แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ซึ่งจะเห็นได้ว่าร่วมมืออยู่ทั้งหมด 5 วิชา แต่ละวิชาเป็นตัวแทนของกลุ่มความมั่นคงทั้ง 5 ด้านของหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 ดังต่อไปนี้

1. ความมั่นคงด้านสังคมและจิตวิทยา (Social and Psychological Security) ทำการศึกษาในหัวข้อ “บทบาทของสถาบันครอบครัวในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

2. ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Scientific and technological security) ทำการศึกษาในหัวข้อ “วิทยาศาสตร์เพื่อคนทั้งชาติ ลดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี เพื่อสร้างพลังสังคมใหม่ บนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

3. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ (Economic security) ทำการศึกษาในหัวข้อ “การขับเคลื่อนความมั่นคงด้านเศรษฐกิจด้วยพลังวัฒนธรรมใหม่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - กรณีศึกษา: การแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือนของไทย ณ ปัจจุบัน”

4. ความมั่นคงด้านการเมือง (Political Security) ทำการศึกษาในหัวข้อ “การศึกษาบทบาทของพลเมืองและเศรษฐกิจพอเพียงต่อการสร้างความยั่งยืนทางการเมืองไทยในยุคพลวัตผันผวน”

5. ความมั่นคงด้านการป้องกันประเทศและการทหาร (National defend and Military security) ทำการศึกษาในหัวข้อ “การสร้างพลังสังคมด้านการสื่อสารในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อความมั่นคงและป้องกันประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่

ภาพที่ 13 : โครงการการศึกษาในหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20

ของกลุ่มความมั่นคงทั้ง 5 ด้าน ภายใต้ร่มของกลุ่มยุทธศาสตร์

ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตร นพม.รุ่นที่ 20

ทั้งนี้ผลการศึกษาของกลุ่มความมั่นคงทั้ง 5 ด้านของหลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 จะขอแสดงรายละเอียดโดยทั้งหมดในแต่ละด้านความมั่นคงไว้ในลำดับถัดไป...

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

หัวข้อการศึกษาทางยุทธศาสตร์เรื่อง “การสร้างพลังสังคมไทยสู่วัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่” สามารถที่จะสรุปผลการศึกษาที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก และกำหนดฉากทัศน์ (Scenario) (วัตถุประสงค์ในข้อที่ 1)

1) สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

จากการวิเคราะห์ SWOT ทั้ง 6 ด้านของพลังอำนาจแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีรากฐานวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางภูมิภาคในทุกด้าน อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนสำคัญคือความเหลื่อมล้ำทางสังคมและรายได้ การพึ่งพาเทคโนโลยีและพลังงานจากต่างประเทศ ความไม่แน่นอนทางการเมือง และการลงทุนด้าน R&D ที่ต่ำ แต่ไทยมีโอกาสที่ดีที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกต่อแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลและเทคโนโลยีสีเขียว และความร่วมมือระหว่างประเทศด้านต่างๆ ขณะนี้อุปสรรค คือ ความไม่แน่นอนจากความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภัยคุกคามทางไซเบอร์และข้อมูลเท็จ การแข่งขันด้านเทคโนโลยี และอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนั้นการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางหลักในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมแลพลังงาน และการทหารและการป้องกันประเทศ พร้อมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดพลังทางสังคมที่เข้มแข็งจะช่วยให้ไทยสามารถเปลี่ยนจุดอ่อนเป็นจุดแข็งใช้โอกาสให้เกิดประโยชน์สูงสุด และรับมือกับอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในทุกมิติ

2) ฉากทัศน์ (Scenario)

4 ฉากที่ได้ ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังนี้

ฉากทัศน์ที่ 1: "รุ่งอรุณแห่งความหวัง" (ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยสูง) การขาดเชื่อมโยงระหว่างทุนทางสังคมกับการรองรับสังคมสูงวัย

ฉากทัศน์ที่ 2: "ดวงอาทิตย์แห่งชีวิต" (ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยสูง) การบูรณาการที่สมบูรณ์แบบ

● ฉากทัศน์ที่ 3: "ความมืดแห่งวิกฤต" (ทุนทางสังคมต่ำ + การรองรับสูงวัยต่ำ) วิกฤตคู่ที่ทำลายล้างกัน

☀️ ฉากทัศน์ที่ 4: "แสงอุ่นแห่งศักยภาพ"(ทุนทางสังคมสูง + การรองรับสูงวัยต่ำ) ความอบอุ่นที่ยังขาดความรู้

ภาพที่ 14 : ฉากทัศน์ (scenario) พลังทางสังคม

ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์ หลักสูตร นพม.รุ่นที่ 20

5.2 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) (วัตถุประสงค์ในข้อที่ 2)

ในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองสู่พลังทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่ในระยะ 5 ปี

กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Guidance) ที่ได้จากการวิเคราะห์ผล คือ “การใช้ “พลังทางสังคม” อย่างเหมาะสมผสมผสานเข้ากันได้อย่างสมดุลพอดีกับกำลังอำนาจของชาติในทุกๆ ด้าน ทุกๆ มิติ เพื่อบูรณาการการปฏิบัติของแผนปฏิบัติการระดับต่าง ๆ ให้เกิดความมั่นคงแบบองค์รวม ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การทหารและการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและพลังงาน โดยคำนึงถึงกำลังอำนาจของชาติที่มีอยู่ ใช้จุดแข็งชดเชยจุดอ่อน และแสวงหาโอกาสแห่งความสำเร็จให้ได้ ในท่ามกลางวิกฤตและสิ่งท้าทายที่เปลี่ยนแปลงไปในบริบทโลกยุคใหม่

โดยมีประเด็นสำคัญในเรื่องสถาบันครอบครัวและสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็ง การมีสังคมโปร่งใสไร้คอร์รัปชัน การลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การศึกษา และการเข้าถึงเทคโนโลยี โอกาสและความเท่าเทียมทางเพศ วัย ชนรุ่น (Generation) การสื่อสารและการสร้างความเข้าใจ เพื่อสร้างความมั่นคงในทุกมิติ โดยใช้ “พลังทางสังคม” ขับเคลื่อนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาทางยุทธศาสตร์เรื่อง “การสร้างพลังสังคมไทยสู่วัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกมิติของประเทศไทยภายใต้บริบทโลกยุคใหม่” พบว่า วัฒนธรรมพลเมืองใหม่ ไม่ว่าจะเป็นพลเมืองระดับครอบครัว ระดับสังคม ระดับประเทศชาติ หรือแม้แต่ระดับโลก คือ การใช้ “วัฒนธรรมพอเพียง” ในการเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับขับเคลื่อน ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการสร้าง “พลังทางสังคม” ที่เป็นไปตามแผนแม่บทชาติ ในประเด็นที่ 15

วัฒนธรรมพลเมืองใหม่ คือ “วัฒนธรรมพอเพียง”

เครื่องมือที่สำคัญ ในการสร้าง “พลังทางสังคม”

ภาพที่ 15 : องค์การสหประชาชาติ (UN) มอบรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ แก่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในปี พ.ศ. 2549

ที่มา: ประชาชาติธุรกิจ, จารึกไว้ในโลกห้ำ ร.๙ “สถิติจอมราชัน”, 2560.

จากภาพที่ 15 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวง ร.9) ได้รับรางวัล "ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์" (Human Development Lifetime Achievement Award) จากองค์การสหประชาชาติ (United Nations) เมื่อปี พ.ศ. 2549 เพื่อยกย่องพระราชกรณียกิจที่ทรงทุ่มเทเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน โดยนายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น ได้เดินทางมาทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลนี้ด้วยตนเอง

การได้รับรางวัลในครั้งนี้ เป็นการยืนยันให้เห็นว่าพระองค์ทรงอุทิศพระวรกายและทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมาตลอดพระชนม์ชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนไทย ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแต่การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับประเทศเท่านั้น แต่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ใช้สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยังเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติอีกด้วย

บรรณานุกรม

- เดลินิวส์. (2566). สภาการศึกษาเห็นชอบฉกทศน์การศึกษาไทยปี 70. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/2858135/>. 8 กันยายน 2568.
- ประชาชาติธุรกิจ.(2560) จารึกไว้ในโลกหล้า ร.๙ “สถิติจอมราชัน”. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก [.https://www.prachachat.net/breaking-news/news-54737](https://www.prachachat.net/breaking-news/news-54737). 9 กันยายน 2568.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. (2564). ความเสี่ยงกับฉกทศน์อนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 23 ธันวาคม 2564. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.gsei.or.th/articles/detail/610>. 8 กันยายน 2568.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 2561 - 2580. พิมพ์ครั้งที่1. จำนวน 10,000 เล่ม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2566).เรื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580). เล่ม 140 ตอน พิเศษ 51 ง 7 มีนาคม 2566.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). รู้จัก Foresight (ฟอร์ไซท์) อีกเครื่องมือสำคัญ เปิด ประตูกองอนาคตดิจิทัลไทยอีก 10 ปีแบบรอบด้าน!. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก https://www.etcha.or.th/th/Useful-Resource/About_Foresight_10year.aspx. 9 กันยายน 2568.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แนวทางการจัดทำแผนระดับที่3 และการเสนอแผนระดับที่ 3 ในส่วนของแผนปฏิบัติการด้าน...ต่อคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ.[ออนไลน์]. สืบค้นจาก https://www.mhspeo.go.th/wp-content/uploads/2021/05/แนวทางแผนระดับ-3-revised-final_06.pdf. 8 กันยายน 2568.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566-2568).แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (15) ประเด็น พลังทางสังคม (พ.ศ. 2561 - 2580). [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/181/fileups/180/files/15-พลังทางสังคม.pdf>. 8 กันยายน 2568.
- โสภณ ศิริงาม.(2564).การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร Priceva. (2023, July 20). "Understanding the Transforming World: From VUCA to BANI, SHIVA, and TACI." <https://priceva.com/blog/transforming-world-vuca-bani-shiva-taci>
- valont. (2025, May 13). Strategic Guidance: Definition and Importance. <https://valont.com.au/blog/strategic-guidance-definition-and-importance/>. 9 กันยายน 2568.
- https://www.mhspeo.go.th/wp-content/uploads/2021/05/แนวทางแผนระดับ-3-revised-final_06.pdf

www.soutpaisallaw.com/product/1005/แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ-พ-ศ-2561-2580

<https://mfa.go.th/th/content/120301-เอกสารแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ->

[ประเด็นก?page=5f2102a02d0dce27ee43ac35&menu=5d5bd3cc15e39c306002aa0](https://mfa.go.th/th/content/120301-เอกสารแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ-ประเด็นก?page=5f2102a02d0dce27ee43ac35&menu=5d5bd3cc15e39c306002aa0)

0

ภาคผนวก
รายชื่ออาจารย์และผู้จัดทำ

กลุ่มยุทธศาสตร์ หมู่พญาอินทรี

 <p>ดร. สิ้นคิด วังนัตต อาจารย์ที่ปรึกษา</p>	 <p>ผศ.ดร. นฤตม สาริบุตร อาจารย์ประจำหมู่</p>	 <p>พลเอก กิตติ คงสมบัติ ผู้ทรงคุณวุฒิ</p>	 <p>อาจารย์ นิพนธ์ พรเจริญ อาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายบริหาร</p>	 <p>ดร. นิตติจิตร ศรีเพชร อาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ</p>
 <p>หญิง 093-6946656 พันเอกหญิง ดร.นิชาพัฒน์ เพ็ชรทองอินทร์ หัวหน้าหมู่</p>		 <p>ชล 095-4519539 นายปุณณ ศรีมงคลลาวัลย์ รองหัวหน้าหมู่</p>		
 <p>นิต 090-9593645 ดร. วรกร ทองจรัส เลขานุการ</p>	 <p>ตี๋ม 089-8894471 นาวาตรี ศัสกร ธีรทอง บรรณาธิการ</p>	 <p>โอปอ 082-9195286 พันเอกหญิง นิตธาวา อุเทนสอด</p>	 <p>เต๋า 062-2929633 นาวาโท นุชกร จารุวิไลร์</p>	 <p>กระแต 064-4455422 ดร. วรวิสิษฐ์ สมณปิยะธัมย์</p>
 <p>เอก 086-3538728 พันเอก เอกศาสตร์ ใจสำคัญ</p>	 <p>เจมส์ 086-7899871 นายณิพัฒน์ ศุภเกียรติ</p>	 <p>บุม 087-7252722 นายปรีชาญา นิยมจะเรือง</p>	 <p>รัน 084-9786361 นางสาวสรวิญา สุขสวัสดิ์</p>	
 <p>อัน 087-6944549 นายวุฒ กัญจนเวสารัง</p>	 <p>ไอ้ 080-6020888 ดร. วรพนธ์ จินทรธีระชานนท์</p>	 <p>มิ่งค์ 064-6351514 ดร. ศีลภา วรณฤกษ์</p>	 <p>นิก 063-3939299 พันเอกหญิง ชวิกรร สุทธิ</p>	